

PAPER DETAILS

TITLE: Rusya`nin Ukrayna Isgalinin Avrupa Mülteci Mevzuati ve Ukraynali Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

AUTHORS: Hakim BAKIR

PAGES: 45-60

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2711806>

Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

Hakim Bakır¹

Atıf/©: Bakır, Hakim, Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi, Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 2022/7(2), 45-60.

Öz

Coğrafi konumu gereği Rusya-Avrupa arasında stratejik bir öneme sahip olan ve 46 milyon nüfusunun yaklaşık %22'si Rus olan Ukrayna, 1991 yılından Rusya'dan bağımsızlığını kazanmıştır. Ukrayna'nın 2004 yılında itibaren NATO ve Avrupa Birliği'ne yakın siyaset izlemesi, Rusya tarafında sert bir tepkiyle karşılanmıştır. Bu rağmen iki ülke ekonomik ilişkilerini devam ettirmiş ve Rus doğalgazının Avrupa'ya transferi Ukrayna üzerinden sağlanmıştır. 2014 yılında ise Rusya, tarihi ve stratejik bir öneme sahip olan Kırım'ı ilhak etmesi Ukrayna'ya yönelik ilk işgali kabul edilmiş ve 921.000'den fazla kişinin yerinden edilmesine neden olmuştur. Yakın dönemde ise Rusya devlet başkanı Vladimir Putin'in savaş yanlısı bir politika izlemesi, Şubat 2022'de büyük bir savaşın yaşanmasına neden olmuştur. Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Oleksandroviç Zelenski ise savaşın çıkmaması için büyük uğraşlar vermiş ve savaş başladıktan sonra ise kaçmak yerine ülkede kalıp direnmeyi seçmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre 24 Şubat 2022'den 4 Ekim 2022 tarihine kadar toplam 13,736,198 Ukraynalı savaş nedeniyle yerinden edilmiş ve Avrupa kıtasında mülteci durumuna düşmüştür. Avrupa kıtası bu savaş ile II. Dünya Savaşı'ndan beri en büyük mülteci krizine maruz kalmıştır. Avrupa Birliği'ne üye devletlere sığınan Ukraynalı mülteciler, Avrupa Birliği tarafından 4 Mart 2022 yılında kabul edilen Geçici Koruma Mevzuatı kapsamında değerlendirilirken diğer ülkelere göç edenler Ukraynalılar ise 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi kapsamında mülteci olarak kabul edilmiştir. Ukrayna krizi aynı zamanda da küresel iş birliğinin ve 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin kitlesel mülteci krizlerine cevap vermekten yetersiz olduğunu göstermiş ve alternatif koruma yönetmelerin uygulandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Rus-Ukrayna Savaşı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Avrupa Mülteci Hukuku, 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi, Ukraynalı Mülteciler.

¹ Hakim BAKIR, hakimbakir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0085-7093

Geliş/Received: 16 Ekim 2022, Kabul/Accepted: 26 Kasım 2022 / DOI: 10.46628/itbhssj.1189923

The Legal Impact of Russia's Ukraine Invasion on the European Refugee Legislation and Ukrainian Refugees

Citation/©: Bakır, Hakim, The Legal Impact of Russia's Ukraine Invasion on the European Refugee Legislation and Ukrainian Refugees, Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 2022/7(2), 45-60.

Abstract

Ukraine has strategic importance between Russia-Europe due to its geographical location and has approximately 22% of the 46 million population Russian, which declared its independence from Russian in 1991. Since 2004 Ukraine had a close policy toward NATO and the EU which has been responded harshly by Russia. Despite this, the two countries maintained their close economic ties, and Ukraine served as a conduit for delivery of Russian natural gas to the EU. In 2014, Russia's annexation of Crimea, which has historical and strategic importance, was accepted as first invasion of Ukraine and more than 921,000 Ukrainian were displaced. Vladimir Putin, the president of Russia, has recently adopted a pro-war position, which sparked a major conflict in February 2022. Volodymyr Oleksandrovich Zelenski, the president of Ukraine, worked hard to prevent the conflict, and when war did break out, he opted to remain in country and fight rather than leave.

According to UNHCR, from February 24, 2022 to October 4, 2022, a total of 13,736,198 Ukrainians had been driven from their homes by war and had become refugees on the Europe continent. With Russia-Ukraine war, the EU continent experienced the worst refugee crisis since WWII. While Ukrainian refugees who took refuge in EU member states were considered within scope of temporary protection accepted by EU which came to in force on 4 March 2022, those who migrated to other countries were accepted as refugees under the 1951 Geneva Refugee Convention. Ukraine crisis has also demonstrated how inadequate international cooperation and 1951 Refugee Status Convention are at dealing with mass influx crisis and alternative protection methods have been observed to be applied.

Keywords: Russia-Ukraine war, United Nations High Commissioner for Refugees, EU Refugee Law, 1951 Geneva Refugee Convention, Ukrainian Refugees.

Giriş

İnsanoğlunun tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte bir olgu olarak başlayan göç ve sığınma hem avantajları hem de dezavantajları olan bir durumdur (Coşkun, 2021:2). Bu sebeple tarih boyunca insanoğlunun bir ülkeden bir ülkeye, bir bölgeden bir bölgeye ve bir yerden başka bir yere yerleşme ya da sığınma talepleri sürekli olmuştur. Bu şekilde tarihsel bir sürekliliği olan göç, sığınma veya zorunlu yer değiştirmeye ilişkin hukuki mevzuatlar açısından I. ve II. Dünya savaşlarının, önemli bir kırılma anını temsil ettiği kabul edilebilir. Çünkü I. Dünya Savaşı'na kadar göç edenler veya sığınma talep eden kişiler genellikle ev sahibi ülkelerdeki yasal mevzuatlara tabii tutulmuştur. Buna karşılık, başta Avrupa kıtası olmak üzere, milyonlarca kişinin yerinden edilmesine ve mülteci olmasına neden olan I. ve II. Dünya Savaşları, aynı zamanda, mültecilere ilişkin yeni hukuki arayışları da beraberinde getirmiştir. Bu anlamda göç ve sığınma sorunlarına ilişkin, Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulan küresel iş birlikleri bu arayışların bir sonucudur. Nitekim I. Dünya Savaşı'ndan sonra Milletler Cemiyeti doğrudan mülteci operasyonlarına müdahale etmiş, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 14 Aralık 1950 tarihinde kabul edilen 429 (V) sayılı karar uyarınca kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) dünyadaki tüm mülteci operasyonlarını Birleşmiş Milletler adına yürütme görevi verilmiştir (UNHCR: E. T. 01.10.2022). Bu hukuki ve idari düzenlemeye bağlı olarak günümüze kadar varlığını koruyan BMMYK, göç ve sığınma konusunda hala en aktif rol oynayan küresel kuruluşlardan biri olarak faaliyetlerde bulunmaktadır.

Bu makalenin temel amacı, 24 Şubat 2022'de başlayan Rusya'nın Ukrayna işgalinin 10 Ekim 2022'ye kadar süreçteki Avrupa Mülteci mevzuatı ve Ukraynalı mülteciler üzerindeki hukuksal etkisini araştırmaktır. Makalenin kavramsal çerçeve bölümünde Ukraynalı mülteciler için temel sığınma kavramlarını tanımladıktan sonra Avrupa devletleri tarafından Ukraynalı mülteciler için kabul edilen geçici koruma direktifini ve sahadaki pratik uygulamalarını araştırılacaktır. I. ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa Kıtasında yaşanan yoğun nüfus değişimlerine yönelik araştırmaların çokluğuna karşın, 24 Şubat'tan başlayan Rusya ve Ukrayna savaşının yeni olmasından dolayı henüz yeteri kadar çalışmalar yapılmamıştır. Bu makale, bu alandaki boşluğun giderilmesine bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmacının kaynakları ise daha çok UNHCR'in Ukrayna ve Avrupa kıtasındaki Ukraynalı mültecilere yönelik saha faaliyetleri, UNICEF'in raporları, Uluslararası sivil toplum kuruluşlarının saha araştırma raporları ve Avrupa Mülteci Hukuku başta olmak üzere bu alanda yapılan akademik araştırmalar ve medya haberleridir.

Kavramsal Çerçeve

Bu başlık altında konuya kavramsal bir temel oluşturması açısından Ukraynalı göçmenleri tanımlamak için kullanılan kavramlardan biri olan *mülteci*, *sığınmacı* ve *yerinden edilmiş kişi* kavramlarına yer verilecek, sonrasında ise Ukraynalıların Avrupa'daki mülteci ve sığınmacılık durumlarına değinilecektir.

Mülteci (Refugee)

Mülteci kavramı ile ilgili birçok kaynak ve tartışmada vurgulanan ilk nokta, mülteciliğin insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen evrensel bir kavram yerine dönemsel olarak farklı kavramlarla adlandırılmasıdır (Orhon, 2019: 1). Mülteci, I. Dünya Savaşı'ndan itibaren küresel dayanışmayla başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişi olarak kabul edilmiştir (Tunç, 2015:32). II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise artan savaşlar, kıtlık, doğal afet ve terör gibi sebeplerden dolayı yerinden edilen insan sayısında artış yaşanmıştır. Yerinden edilen kişilerin haklarını uluslararası hukukta güvence altına almak, küresel bir mülteci tanımı yapmak ve küresel iş birliği çerçevesinde çözülmesi konusunda adımlar atılmıştır (Khalaf

Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

ve Ilgar, 2017:42). Bu küresel iş birliğinin bir sonucu olarak 1951 yılında Cenevre Mülteci Sözleşmesi imzalanmış ve bu sözleşmeye göre mülteci; 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar sonucunda ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs mülteci olarak tanımlanmıştır. (UNHCR, 1951). Her ne kadar I. Dünya Savaşı ile mülteci sorununu çözmek için küresel iş birliği oluşturulsa da 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme ile mülteci kavramı uluslararası seviyede açık ve net bir şekilde belirlenmiş ve küresel düzeyde iş birliğinin daha sürdürülebilir olmasını sağlamıştır. Ayrıca sözleşmenin uygulanması ve denetlenmesini sağlama görevi Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne verilmiştir.

Ancak, 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme ile ilgili ülkelere 33. madde² kapsamında sığınma talep eden kişilerin geri gönderilmemesi ve bu kişilerin statüsünü belirlemenin ilgili devletlere bırakılması aslında mülteci hukukunda hukuksal boşluk oluşturmuştur (Ercan ve Kul, 2021:7). Bu hukuksal boşluk hem 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi'nde hem de onun tamamlayıcısı olarak kabul edilen 1967 Protokolü'nde bahsedilmeyen "geçici koruma" ve "güvenli üçüncü ülke" gibi kavramların kullanılmasına ve doğrudan mülteci statüsünün belirlenmesine olumsuz bir hukuki sürecin yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca her ne kadar evrensel bir mülteci tanımı oluştursa da sözleşmede dile getirilen "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" veya "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" şeklindeki hem zaman hem de coğrafi kısıtlama nedeniyle mülteci kapsamı dar tutulmuş ve bu kısıtlama birçok eleştiriyi beraberinde getirmiştir (UNHCR, 1951). 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme kapsamına girmeyen ve mülteci kabul edilmeyen milyonlarca kişi ise bölgesel olarak kurulan ve 1951 sözleşmesindeki mülteci tanımı kapsamında faaliyet gösteren kuruluşlar tarafından koruma altına alınmışlardır. Söz konusu coğrafi ve zaman kısıtlaması ise 1967 New York Protokolü ile kaldırılmış ve mülteci kavramı evrenselleşmiştir (Dost, 2014:36). Aralarında Türkiye'nin de olduğu birkaç ülke ise sözleşmeden doğan hakkını kullanarak sadece Avrupa Konseyi ülkelerinden³ gelenleri mülteci olarak kabul etmişlerdir. Türkiye'nin coğrafi çekince ısrarını sürdürmesinin ana nedeni ise coğrafi konumu gereği mülteci ve sığınmacıların Avrupa'ya geçiş noktasında olması ve olası mülteci ve sığınma merkezi önüne geçmek hedeflenmiştir (Kara ve Korkut 2010:3). Hem 1967 New York Protokolü hem de bölgesel faaliyetlerin oluşturduğu hukuki araçlar evrensel ve çağdaş mülteci koruma rejiminin temel taşlarını oluşturmanın yanı sıra, mültecilerin temel hak ve sorumluluklarını belirlemesi açısından önemli olmuştur.

²1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme; 33 madde: 1. Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade ("refouler") etmeyecektir. 2. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkum olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez. (<https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>).

³Avrupa Konseyi'ne üye devletler: Almanya, Andorra, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Birleşik Krallık, Bosna Hersek, Bulgaristan, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hollanda, Hırvatistan, Karadağ, Kuzey Makedonya, Kıbrıs, Letonya, Liechtenstein, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Moldova, Monako, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, San Marino, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya ve İzlanda. Gözlemci Ülkeler: Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada, Meksika, Vatikan ve İsrail (Parlamentar Meclisi Nezdinde Gözlemci). (<https://124.im/8F2n1YD>).

Sığınmacı (Asylum seeker)

Mülteci olarak koruma talebinde bulunan veya başvuruda bulunan ve başvuru talebiyle ilgili henüz nihai bir karar alınmamış kişi sığınmacı olarak tanımlanmıştır (European Union and the United Nations, 2018:22). 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesine⁴ göre ise zulümden kaçan herkesin başka ülkelere sığınma ve sığınma hakkının var olduğu belirtilmiştir (United Nations Universal Declaration of Human Rights, 1948). Her ne kadar bir hak olarak kabul edilse de 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi'nde sığınma ile ilgili yasal bir mevzuat oluşturulmamıştır. Uluslararası geçerli zorunlu yasal bir sığınma mevzuatının olmaması, sığınma talep eden kişilerin kendi ülkelerine geri gönderilmesine ve ciddi yaşam ihlallerine maruz kalmalarına neden olmuştur.

Ülke içinde yerinden edilmiş kişi (Internally displaced person)

Ülke içinde yerinden edilmiş kişi; evini terk etmeye zorlanan, kendisini mülteci yapabilecek korkular ya da tehlikeler dışındaki sebeplerle kendi ülkesinin sınırları içinde kalan kişi olarak kabul edilmiştir (IOM, 2004:100). Yerinden edilmiş kişilere yönelik uluslararası hukuk kapsamında bağlayıcı bir tarafı olmamakla birlikte bu kişilerin hukuksal korumaları, insani ve sosyal yardımlara erişimleri ev sahibi ülkelerin inisiyatifindedir. 1998 yılında ülke içinde yerinden edilmiş kişiler için Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından kabul edilen "Ülke İçinde Zorunlu Göç, Ettirme Konusunda Yol Gösterici İlkeler" yasal olarak bağlayıcı olmasa da özellikle uluslararası insan hakları hukuku temel alındığı için dünya çapında benimsenmiştir (UNHCR, 2012). Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)'a⁵ göre ise 2020 yılının sonu itibarıyla dünyada toplam 9,77 milyon kişi savaştan ve çatışmalardan dolayı yerinden edilmiştir (IDMC, 2020). UNHCR'a göre yaklaşık 7 milyon Ukraynalı ülke içinde yerinden edilmiş ve yaklaşık 13 milyon kişinin ise artan güvenlik riskleri, köprülerin ve yolların tahrip edilmesi nedeniyle etkilenen bölgelerde mahsur kaldığı veya ayrılmadığı tespit edilmiştir (UNHCR: E.T.10.10.2022).

Rusya Ukrayna Çekişmesi

Ukrayna, 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin resmen dağılmasıyla birlikte dünya ekonomisinde ve siyasetinde başlayan yeni oluşumların bir parçası olarak bağımsızlığını ilan etmiştir (Bulut, 2015:1). 46 milyon nüfusun yaklaşık %22'si Rus, kalan kısmı ise farklı etnik gruplardan oluşan Ukrayna, coğrafi konumu gereği Rusya ve Avrupa arasında stratejik bir öneme sahip olmuştur. Bağımsızlığından itibaren tarafsız davranan Ukrayna'nın Batı bloğuna ve NATO'ya katılma çabası Rusya'nın tepkisine neden olmuştur. Özellikle 2004 yılında yapılan başkanlık seçiminin ikinci turunu takiben oluşan ve seçim sonuçlarının da iptaline yol açılan Turuncu Devrimi ile Batının desteklediği ve gözde adayı olan Viktor Yushchenko başkan ilan edilmiştir (Bozkurt, 2006:1). Batı yanlısı siyasetçiler, 1949 yılında Rusya'ya karşı ortak askeri savunma olarak adlandırılan NATO⁶ ve 1995 Schengen Antlaşması ile kurulan Avrupa Birliği'ne

⁴ İnsan hakları evrensel beyannamesi madde 14: 1. Herkes zulüm karşısında başka memleketlerden mülteci olarak kabulü talep etmek ve memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir. 2. Bu hak, gerçekten adi bir cürüme veya Birleşmiş Milletler prensip ve amaçlarına aykırı faaliyetlere müstenit kovuşturmalar halinde ileri sürülemez. (<https://www.hsk.gov.tr>).

⁵ Ülke İçinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi (IDMC), ülke içinde yerinden edilmeye ilgili dünyanın en kesin veri ve analiz kaynağı sağlayan ve 1998 yılında Norveç Mülteci Konseyi'ne (NRC) bir örgütü olarak kurulmuştur. (<https://www.internal-displacement.org>).

⁶ NATO 12 devlet tarafından herhangi bir dış güçten gelebilecek saldırıya karşı ortak askeri savunma oluşturmak amacıyla 1949 yılında kurulmuş ve 2020 yılında Kuzey Makedonya'nın katılmasıyla üye sayısı 30'a ulaşmıştır NATO'YA üye devletler: Almanya (1955), Amerika Birleşik Devletleri (1949), Arnavutluk (2009), Belçika (1949), Birleşik Krallık (1949), Bulgaristan (2004), Çek Cumhuriyeti (1999), Danimarka (1949), Estonya (2004), Fransa (1949), Hırvatistan (2009), Hollanda (1949), İspanya (1982), İtalya (1949), İzlanda (1949), Kanada (1949), Karadağ (2017), Kuzey Makedonya (2020), Letonya (2004), Litvanya (2004), Lüksemburg (1949), Macaristan (1999), Norveç (1949), Polonya (1999), Portekiz

Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

yakın siyaset izlemiştir (Tüysüzöğlu, 2011:67). Putin'in 7 Mayıs 2000'de başkan seçilmesiyle birlikte Rusya, NATO'nun doğuya doğru genişlemesine yönelik tutumunu daha da sertleştirmiş ve Ukrayna'nın "kırılgan" ve "yapay" bir devlet olduğunu ve NATO'ya katılması halinde dağılacağı konusunda uyarmıştır (Euronews: E.T. 15.05. 2022).

Rusya'nın bu sert tutumu, 2010 yılındaki Ukrayna'nın cumhurbaşkanlığı seçimine de yansımış ve Rus yanlısı Yanukoviç seçimi kazanmıştır (Kalın 2018: 28). Yanukoviç, Avrupa Birliği ve NATO'dan uzak bir siyaset hedeflemiş ve AB ile ortaklık anlaşmasını askıya almıştır. Ukrayna'nın bağımsızlığından 2013 yılına kadar her ne kadar Rusya ile sorunlar yaşasa da iki ülke yakın ekonomik ilişkilerini devam ettirmiş ve Rus doğalgazının Avrupa'ya transferi Ukrayna üzerinden sağlamıştır (Rutland 2016 :123). Ancak 2013 ve 2014 yılında Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan büyük kriz nedeniyle Rusya hem Ukrayna'ya olan bağımlılığını azaltmaya hem de doğalgazın geçiş güzergahı olarak "Kuzey Hattı" gibi alternatif yollar aramaya başlamıştır (Köroğlu,2015:32). Bu kriz aynı zamanda da Ukrayna'nın içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi problemlerin artmasına, büyük protestoların yaşanmasına ve Yanukoviç'in Rusya'ya kaçmasına neden olmuştur (Sönmez, Bıçakçı ve Yıldırım, 2015:665). Kremlin ise Kiev'deki siyasi otorite boşluğundan yararlanarak ve Rusya açısından tarihi ve stratejik öneme sahip Ukrayna'ya yönelik ilk işgali kabul edilen Kırım'ı 2014 yılında ilhak etmiştir (Konak, 2019:82). 2014 yılında aynı zamanda Donetsk ve Luhansk'ta ayrılıkçı gruplar tarafından halk oylamaları yapılmıştır. Ayrılıkçı gruplar oyların yüzde 90'ının aldıklarını ve bu iki bölgede halk cumhuriyetleri adında iki ayrı yönetim oluşturduklarını açıklamışlardır (The Guardian, 2014). Bu durum Ukrayna'nın sadece coğrafi konum olarak Rusya ve Avrupa arasında olması değil aynı zamanda da Ukrayna'nın insanları da Rus ve Batı yanlıları olarak kutuplara bölünmüştür. 2017 yılında ise Ukrayna Parlamentosu anayasada yaptığı değişiklikle ülkenin hedefinin NATO'ya üyeliğine onay yasasını kabul etmiş ve 2020 yılında NATO tarafından Ukrayna'ya "geliştirilmiş fırsatlar ortağı" statüsü verilmiştir. Ancak Ukrayna yasal, ekonomik ve yolsuzlukla mücadele reformlarının yetersiz olmasından dolayı üye olma kriterlerini karşılamamıştır (Euronews: E.T.15.05.2022). Bütün bu gelişmelerin yanında Rusya devlet başkanı Vladimir Putin'nin politikaları Şubat 2022'de başlayacak olan savaşın da temelini oluşturmuştur. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 24 Şubat'ta televizyonlardan canlı yayımlanan konuşmasında Ukrayna'nın Donbas bölgesinde bir "özel askeri operasyona" başlattıklarını ilan ederek Ukrayna'ya yönelik işgalin resmen başladığını duyurmuş (BBC: E.T.09.05.2022) ve savaşın başlamasından sonra birçok Ukraynalı mülteci durumuna düşmüştür.

Ukraynalı Mültecilerin Hukuki Statüleri

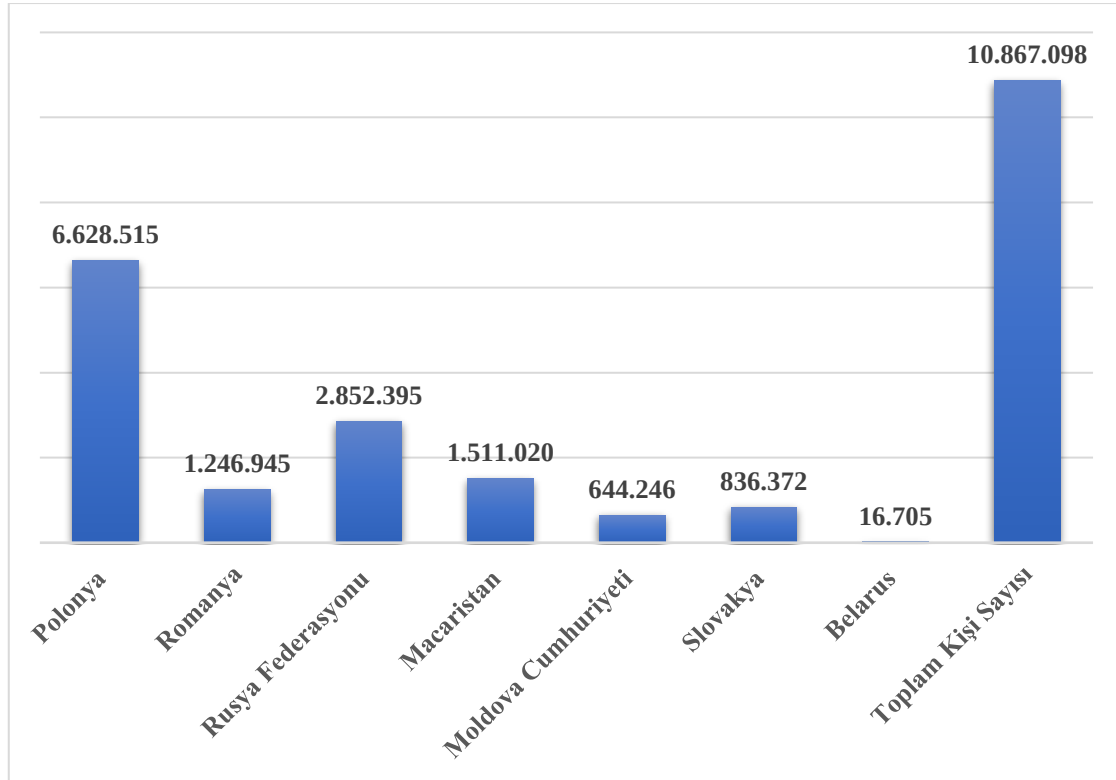
1991 yılında bağımsızlığı ilan etmesiyle birlikte Rusya ve Ukrayna arasında sürekli gerginlikler yaşanmış ancak bu gerginlikler büyük bir Ukrayna göçüne yol açmamıştır. Ancak her ne kadar kısa süren antlaşmalarla barış sağlansa da Kırım'ın Rusya tarafında 2014 yılında ilhak edilmesiyle birlikte da büyük bir savaşın ortaya çıkmasını ve binlerce kişinin göçünü engelleyememiştir. Kırım'ın Ruslar tarafından ilhak edilmesiyle başlayan silahlı çatışmalar sonucunda 921.000'den fazla kişi (23 Ocak 2015 itibarıyla) Ukrayna'da ülke içinde yerinden edilmiş kişiler olarak kayıt altına alınmış ve 524.000'den fazla kişi ise sığınma için Rusya Federasyonu'nun da içinde bulunduğu başka ülkelerde yasal statü talebinde bulunmuştur (Kuzio, 2016:104). Kırım ilhakı ile başlayan savaş sonucundan göç eden Kırımlıların sayısının ilerleyen zamanlarda artmaması Kırımlı mülteci veya sığınmacıların sorununu dünya gündeminin dikkatini çekmemiştir. Kırımın ilhakından sonra ikinci büyük Ukrayna göçü ise Ukrayna'nın NATO ile yakın ilişkiler kurmaya yönelik izlediği politikalar gerekçesiyle Rusya'nın 24 Şubat 2022'de savaş

(1949), Romanya (2004), Slovakya (2004), Slovenya (2004), Türkiye (1952) ve Yunanistan (1952). (<https://124.im/gmKobE>).

ilan etmesi olmuştur. Bu savaş bir taraftan milyonlarca Ukraynalının göç etmesine ve yerinden edilmesine neden olurken, aynı zamanda da II. Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en büyük ve en hızlı yerinden edilme krizi olarak kabul edilmiştir (The International Rescue Committee, IRC: E.T. 16.07. 2022).

UNHCR'nin resmi verilerine göre 18-23 Şubat 2022 tarihleri arasında sadece Donetsk ve Luhansk bölgelerinden 105.000 kişi Rusya Federasyonu'na göç etmiş ve savaşın ilk 50 gününde ise Ukrayna nüfusunun dörtte birinden fazlasına denk gelen, yaklaşık 11,7 milyon kişi, (4,6 milyon mülteci ve 7,1 milyon kişi ülke içinde yerinde edilmiş) göç etmiş ve bu nedenle Ukrayna Krizi II. Dünya Savaşı'ndan bu yana en hızlı büyüyen mülteci krizi olarak kabul edilmiştir (UNHCR: E.T. 30.05.2022). Ayrıca International Organization for Migration (IOM)'ın raporuna göre ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin yarısından fazlasının kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Aynı rapora göre yerinden edilmiş bu kişiler arasında önemli oranda hamile, engelli, şiddet mağduru ve savunmasız kişiler bulunmaktadır (IOM, 2022:5). Buna göre, Rusya-Ukrayna arasındaki çatışma nedeniyle yerinden edilen insanların çoğunluğunun, en fazla sömürü ve istismar riski altındaki iki grup olan kadınlar ve çocuklardan oluşması, bir taraftan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarının artmasına ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddetlenmesine diğer taraftan ise insan ticaretine maruz kalan mağdur sayısının artmasına yol açmıştır. Araştırma raporlarının da gösterdiği üzere bu süreçte, özellikle kadınlar yüksek oranda cinsiyete dayalı şiddetle karşı karşıya kalmış ve genellikle ihtiyaç duydukları sağlık, psikososyal gibi hizmetlere yeteri düzeyde erişememiştir (International Rescue Committee, IRC,2022).

Tablo2: Komşu ülkelere göç eden Ukraynalı mültecilerin sayısı (24 Şubat- 21 Mayıs 2022)

(UNHCR: E.T. 10.10.2022).

Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik işgalinin başlamasıyla birlikte Avrupa kıtasına göç eden Ukraynalılar 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. Maddesine göre sığındıkları ülkelerde sığınma taleplerinde bulunmuş ve talepleri kabul edilmiştir. UNHCR'a göre 24 Şubat ve 21 Mayıs 10.867.098 Ukraynalı 7 komşu ülke (Polonya, Romanya, Rusya Federasyonu, Macaristan, Moldova, Slovakya ve Belarus) tarafından kayıt altına alınmıştır. Bunlardan 1.615.686 Ukraynalı (Polonya: 1.422.482, Slovakya: 96.140, Romanya: 67.064, Macaristan: 30.000) geçici koruma altına alınmıştır. Rusya Federasyonu, Belarus ve Moldova giden Ukraynalılardan kaç kişinin kayıt altına alındığı verileri tespit edilmemiştir. UNHCR göre 6.468.695 kişi (Moldova: 285.368, Polonya: 4.649.957, Slovakya: 573.544, Romanya: 959.826) ise tekrardan Ukrayna'ya dönmüştür (UNHCR: E.T.10.10.2022).

Avrupa Birliği'ne üye devletlerden olan Polonya, Romanya, Macaristan ve Slovakya, Ukraynalı mültecileri Avrupa Birliği tarafından kabul edilen Geçici Koruma kapsamında değerlendirmiştir. Moldova Cumhuriyeti ise 3 Mart 2022 itibariyle Avrupa Birliği'ne başvurusu sonuçlanmadığı için Ukraynalı mültecilere Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından yürütülen mülteci koordinasyon kapsamında müdahale etmiştir (Al Jazeera: E.T. 3.04.2022). En fazla mülteci alan Polonya hükümeti Avrupa Birliği'nden daha fazla finansal yardım talep ederken, kişi başına düşen en büyük mülteci yoğunluğuna sahip olan Moldova ise Ukraynalı mültecilerle başa çıkmak için uluslararası yardım çağrısında bulunmuştur (BBC: E.T.18.05.2022).

Tablo3: Avrupa'ya ve diğer ülkelere göç eden Ukraynalı mültecilerin sayısı (24 Şubat – 2 Ekim 2022)

Ülke	Ülkede kaydedilen Ukraynalı Mültecilerin Sayısı
Arnavutluk	2.780
Ermenistan	489
Avusturya	82.446
Azerbaycan	4.218
Belçika	56.464
Bosna Hersek	231
Bulgaristan	56.734
Hırvatistan	18.328
Kıbrıs	13.852
Çekya	439.043
Danimarka	35.193
Estonya	57.257
Filandiya	35.588

Fransa	105.000
Gurcistan	26.135
Almanya	997.895
Yunanistan	19.413
İzlanda	1.640
İrlanda	49.999
İtalya	170.646
Letonya	38.915
Lihtenştayn	306
Litvanya	66.368
Lüksemburg	6.561
Malta	1.518
Karadağ	26.745
Hollanda	79.250
Kuzey Makedonya	5.817
Norway	27.845
Portekiz	52.819
Sırbistan ve Kosova	19.722
Solevanya	8.171
İspnaya	144.668
İsveç	45.895
İşvirçe	65.098
Birleşik Krallık	131.700
Türkiye	145.000
Toplam Kişi Sayısı	3.042.749

Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

UNHCR tarafında ilgili ülkelerden alınan resmi katılara göre toplam 3.042.749 Ukraynalı Türkiye'nin aralarında olduğu Avrupa çeşitli ülkelerinde ve diğer ülkelerde kayıt altına alınmışlardır (UNHCR: E.T. 02.10.2022). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) yetkilisine göre Rusya-Ukrayna Savaşı sürerken 68 binden fazla Ukraynalının ise Nisan 2022'de Türkiye'ye sığındığını ve devam eden savaş nedeniyle mülteci sayısının her geçen gün arttığını söylemiştir (Daily Sabah: E.T. 06.04. 2022). Türkiye'ye gelen Ukraynalı sayısı ekim ayında 145.000'e ulaşmıştır. Türkiye'ye gelen Ukraynalılar Göç İdaresi Başkanlığı'na bağlı İl Göç Müdürlükleri tarafından 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi Kapsamında mülteci olarak değerlendirilmiş ve kayıt altına alınmışlardır. Ukraynalıları çoğu batı illerde kayıt altına alındığı tahmin edilmekle birlikte hangi ilde ne kadar Ukraynalı sayısı olduğu Göç İdaresi Başkanlığı tarafından paylaşılmamıştır.

Ukrayna'daki UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) Ofisi ise savaşın başından beri aktif bir şekilde mülteci operasyonunda yer almıştır. Ukrayna'da yerinden edilmiş insanları destekleme amacıyla yerinden edilmiş çok sayıda kişiye nakit yardımı sağlamak için Ukrayna Sosyal Politika Bakanı ile nakit yardım programının imzalanması ve savaş nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalan insanlar için erişilebilir konut çözümleri sağlamak için 18 Nisan 2022 tarihinde Ukrayna Topluluklar ve Bölgeler Kalkınma Bakanı ile sürdürülebilir kalkınmayı amaçlayan bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır (UNHCR: E.T. 18.04.2022).

Bununla birlikte Ukrayna'da devam eden savaş ve çatışmalar sadece insanların yerinden edilmesine neden olmadı aynı zamanda küresel pazarlar ve gıda arzı üzerinde de önemli bir etkiye sahip oldu. Bu sebeple Ukrayna'nın çatışmanın ilk beş ayı boyunca tahıl ihraç edememesi, dünya çapında kötü etkileri olan küresel bir açlık krizini daha da kötüleştirmiştir. Ayrıca dünyada savaş ve çatışmalardan kaçmak zorunda kalan insani yardıma muhtaç 82 milyondan fazla sığınmacı ve mülteci varken Ukrayna'daki kriz nedeniyle de yardım fonların azalması, gıda kıtlığı ve barışçıl siyasi çözümler bulmak zor hayatlarının daha da zorlaşmasına neden olmuştur (ReliefWeb,2022).

54

Ukraynalı Mülteciler için Geçici Koruma Kanunu

Avrupa Kıtası, bir taraftan göç ve sığınmacıların merkezi olurken diğer taraftan ise uluslararası mülteci hukukunun gelişmesinde ve küresel iş birliğinin oluşmasına öncü rol oynamış bir kıtadır. Çünkü Avrupa Kıtası hem I. ve II. Dünya Savaş'larının sonucunda en çok mülteci üreten kıtadır hem de bu 1980'li yıllardan itibaren göç ve sığınmacıların merkezi haline gelen bir kıtadır. Kıtaya yönelik göçün artmasıyla birlikte 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşmesi'ne ek koruma yönetimleri Avrupa Birliği'ne üye ülkeler tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle 1999 Kosova Krizi ile Avrupa kıtasına yönelik mülteci göçü artınca, Avrupalı devletler tarafından farklı koruma uygulamaları ortaya çıkarılmış ve bu farklı uygulamalar Geçici Korumayı zorunlu kılmıştır (ASPB, 2015:38). Avrupa Birliği'ne üye devletler hem artan göç ile ortaya çıkan büyük çaplı mülteci nüfusuna çözüm bulmak hem de farklı koruma uygulamalarını ortadan kaldırmak amacıyla 20 Temmuz 2001 tarihli ve 2001/55/EC (AT) sayılı Avrupa Birliği Konseyi Yönergesi'ni (Geçici Koruma Yönergesi) 2001'de kabul etmiştir (Official Journal of the European Communities 2001). 1951 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşmesi'ni temel alan bu yeni koruma modelinin amacı ise, üçüncü ülkelerden kitlesel olarak yerinden edilmiş kişilerin akını durumunda geçici koruma sağlamak için asgari standartları belirlemek ve menşee ülkelerine geri dönemeyen bu kişileri kabul etme ve ülkelerine kabul etme sonuçlarına katlanma konusunda üye devletler arasında bir çaba dengesinin teşvik edilmesi hedeflenmiştir.

Geçici Koruma modeli ilk kez Kosova Krizi ile yerinden edilen yaklaşık 2 milyon kişiye uygulanmıştır (Ağır, 2014:1). Aslında Kosova ve eski Yugoslavya Krizleri, geçici korumanın şekillenmesinde ve gelişmesinde etkili olmuştur (Öztürk, 2017:1). Avrupa Devletleri tarafından

yapılan ortak uygulamalar olarak kabul edilen Geçici koruma mekanizmasının en etkili örneği her ne kadar 1990'lı yılların başında çatışmalardan kaçan insanları korumak için uygulansa da bugün hala da milyonların hukuki statüsünü ve yaşamını doğrudan etkilemektedir. Ayrıca geçici koruma politikaları her ne kadar etkili bir uygulama olarak gösterilse de uluslararası hukukta geçici korumayı tanımlayan ve emredici hükümler ile düzenleyen bir hukuki belge bulunmamaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı: E.T. 20.05.2020). Bu durum uluslararası hukukta geçici koruma ile ilgili bir hukuk boşluğu yaratmaktadır (İneli ve Cığır, 2016:62). Yönergenin kabul edildiği tarihten sonra Avrupa kıtasında kitlesel göçe yol açacak bir durum yaşanmadığı için Geçici Koruma Kanunu askıya alınmış, dünyanın farklı bölgelerinde kıtaya yönelik artan göç ve sığınma durumunda ise Avrupa Birliği tarafından 1999 yılında kurulan Ortak Avrupa İltica Sistemi (Common European Asylum System, CEAS) kapsamında değerlendirilmiştir (ASPB, 2015:38).

24 Şubat 2022'de Ukrayna ve Rusya arasında yaşanan savaş nedeniyle Avrupa Kıtası yeniden büyük bir mülteci kriziyle karşı karşıya kaldığı için 21 yıl aradan sonra Avrupa Birliği geçici koruma direktifini raftan indirmiştir (TRT: E.T. 25.04.2022). Avrupa Birliği Geçici Koruma Yönergesiyle AB üyesi olmayan ülkelere menşe ülkelerine geri dönemeyen yerinden edilmiş kişilerin kitlesel akını veya yakın kitlesel akını olması durumunda acil ve geçici koruma sağlamak için istisnai bir önlem olarak Ukraynalı sığınmacılar için tekrar da uygulama koymuştur. Avrupa Birliği ayrıca UNHCR tarafından 2012 yılında yayımlanan Geçici Koruma veya Kalış Düzenlemelerine İlişkin İlkeler Kılavuzunu temel alarak yeni bir düzenlenmeye gitmiştir (UNHCR, 2012). Bu kapsamda Avrupa Birliği 4 Mart 2022 yılında 20 Temmuz 2001 tarihli ve 2001/55/EC (AT) sayılı Avrupa Birliği Konseyi Yönergesi'ni (Geçici Koruma Yönergesi) tekrardan yürürlüğe girmesini kabul etmiş ve Geçici Koruma Kanunu'nun uygulanmasını kolaylaştırmak ve ev sahibi ülkelere yardımcı olmak amacıyla "2022/382 sayılı Konsey Uygulama Kararının uygulanmasına yönelik Operasyonel Yönergeler" kılavuzunu yayımlanmıştır (Official Journal of the European Union, 21 Mart, 2022)⁷. Kılavuz özellikle üye devletler arasında kayıt ve bilgi sağlama konularında ortak iş birliği hedeflenirken aynı zamanda da Ukraynalıların geçici koruma kapsamındaki hizmetlere daha hızlı erişimlerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Geçici Koruma direktifinin 4 Mart 2022 yılından itibaren uygulanmasıyla Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde yaklaşık 7.646.595 Ukraynalı mülteci tespit edilmiş, bunlardan 4.210.542 kişiye de anında koruma ve net bir yasal statü sağlanmıştır (UNHCR: E.T. 4.10.2022). Aslında bu yaklaşımla Ukrayna Krizi Avrupa Birliği'nde ulus üstü düzeyde bir yaklaşımla geçici koruma direktifinin kabul edilmesini tetiklemiştir. Bu kanun kapsamında savaştan kaçan Ukraynalılara üç yıl boyunca acil koruma sağlamayı ve ayrıca Avrupa Birliği'nde yaşama ve çalışma hakkı verilmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği tarafından hızlı kabul edilen geçici koruma yönetmenliğine rağmen işgücü piyasasının önündeki engeller çalışma çağındaki Ukraynalı kadın mültecilerin kısa vadede ev sahibi ülkelerin işgücü piyasalarına entegre olmalarını zorlaştırmıştır (European Central Bank (ECB), 2022). Her ne kadar Ukrayna genelinde sıkıyönetimin devam etse de Ukraynalı mülteci akınının Avrupa Kıtası'nda işgücünün büyüklüğünde kademeli bir artışa yol açması da beklenmektedir.

⁷Bu kılavuza göre; 1- 24 Şubat'tan önce Ukrayna'da uluslararası koruma veya eşdeğer bir ulusal korumadan yararlanan ve 24 Şubat'ta veya sonrasında Ukrayna'dan yerinden edilmiş kişiler ve aile üyeleri de dahil olmak üzere, geçici korumaya kimin hak kazandığının açıklığa kavuşturulması, 2- Üye Devletler tarafından sunulabilecek geçici korumaya olası bir alternatif koruma tanımı insan onuruna saygı ve Avrupa Birliği'nin temel haklar Şartı'na ve Avrupa Birliği'nin ruhuna uygun bir şekilde belirlenmeli, 3- 24 Şubat 2022'den önce Ukrayna'dan kaçan ve uygulama kapsamına girmeyen ancak korumaya ihtiyacı olan kişilere geçici koruma sağlaması, 4- Savaştan kaçan tüm çocukların statülerine bakılmaksızın tam koruma sağlanması ve özel haklara (eğitim, sağlık, psikososyal v.b.) hızlı erişimlerini sağlanması ve refakatsiz çocuklar ve gençlere yasal bir vasi atanması, 5- Oturma izniyle ilgili kişinin istihdama, okullara, hastanelere gibi kamu kurumlarına erişimi sağlanması ve kolaylaştırılması ayrıca Schengen bölgesi içinde serbestçe hareket etmesini sağlanması, 6- Frontex'in destekleyebileceği geri dönüş için AB'de kalma hakkı olmayanlara geri dönüş yardımı sağlanması gibi konularda açıklık getirmiştir.

Sonuç

Avrupa Kıtası II. Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar kıta içerisinde iki büyük mülteci kriziyle karşılaşmıştır. Bunlardan biri 1999 yılındaki Kosova Krizi olurken ikinci büyük mülteci krizi ise Rusya'nın NATO'nun genişlenmesini ve Ukrayna'nın batı yanlısı politikasını engellemek amacıyla 24 Şubat 2022'de başlattığı işgalle ortaya çıkan Ukraynalı mülteci krizi olmuştur. Avrupa kıtası bu iki kriz karşısında ortak bir tutum geliştirmiştir. Üye devletler 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesini temel alarak olası kitlesel akınlarda ek koruma yöntemleri kapsamında Geçici Koruma Yönetmenliğini kabul etmiş ve uygulamışlardır. Diğer taraftan Avrupa Kıtası aynı zamanda ürettiği mültecilere çözüm sağlamak amacıyla küresel dayanışmanın kurulmasında öncü rol oynamıştır. Milletler Cemiyeti ile başlayan küresel iş birliği 1950 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin kurulmasıyla devam etmiştir. Bu küresel iş birlikleri maalesef mülteci krizlerini çözmekte yetersiz kalmış veya farklı uygulamalara gidilmiştir. Mülteci krizleri her ne kadar 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesinde uluslararası düzeyde iş birliği çerçevesinde çözülmesinden bahsedilse de aslında küresel iş birliğinin sorumluluk paylaşımı mekanizmasının oldukça uzak olduğunu göstermiştir. Sadece Avrupa kıtasından değil dünyanın birçok yerinde yaşanan savaşlar, doğal afetler, kıtlık, kuraklık, deprem, yangın gibi nedenlerden dolayı mülteci, sığınmacı ve ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin sayılarında son dönemlerde hızlı artış olmuştur. Bu nedenle Ukrayna krizin gibi krizlerin ortaya çıkma ihtimalin yüksek olmasında dolayı olası insani krizlerin önüne geçmek amacıyla başta Birleşmiş Milletler ve NATO olmak üzere uluslararası kurumların daha etkin görev almaları ve iş birliği yapmaları gerekmektedir.

Cenevre Mülteci Sözleşmesinde dile getirilen küresel iş birliği ve uluslararası koruma sisteminin ne yerinden edilmiş kişileri ne de mültecileri korunmasında yeterli koruma sağlayamadığı görülmüştür. Mülteciler ve sığınmacıların çoğu zamanda siyasi bir argüman olarak devletler tarafında maalesef kullanılmış bu durum da mültecileri ve sığınmacıları daha da hassas bir duruma ve daha fazla riskle karşılaşmalarına neden olmuştur. Bu nedenle 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesine ek koruma yöntemlerinden biri olan geçici koruma yöntemi 2000'li yıllardan itibaren farklı kitlelere uygulanmıştır. Bu geçici yöntemler her ne kadar uluslararası koruma ile doğrudan ilişkili ve Avrupa Birliği hukuk çerçevesinde şekillendirilmiş ve yürürlüğe konulmuş olsa da 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesinden geçici korumaya yönelik herhangi bir yasal mevzuatın olmaması, uluslararası mülteci hukukunda boşluk yaratmış ve birçok kurum ve kuruluş tarafından eleştiri konusu olmuştur. Bu eleştirilerin temelinde yatan en önemli etkenlerden biri de geçici koruma kapsamında olan kişilerin menşe ülkelerine zorla geri gönderilmesine neden olabilecek hukuksal boşlukların olmasıdır. Bu nedenle kısa süreli mültecilik halinin önüne geçmek amacıyla geçici koruma kanunu gibi ek koruma yöntemlerin uluslararası koruma rejimi ile uyumlaştırılması, üst süre sınırının düzenlenmesi ve bu sürenin bitiminde, bireylerin kalıcı çözümlere erişebilecekleri vatandaşlığa kabul edilmesi, sosyal entegrasyon gibi statülere kademeli bir şekilde geçirilmeleri uygun hale getirilmelidir. Bu açıdan Avrupa Birliği'nde Geçici Koruma Direktifi'nin nispeten olumlu bir örnek teşkil ettiği söylenebilir.

Kaynakça

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2015). Avrupa'da Geçici Koruma Rejimi Örnekleri, ss. 10-45.

Aljazeera. (Erişim Tarihi: 21.05.2022). Moldova officially applies for EU membership. <https://l24.im/yLIRBG>).

BBC. (Erişim Tarihi:14.05.2022). How many Ukrainians have fled their homes and where have they gone? (<https://l24.im/hi0>)

BBC. (Erişim Tarihi:09.10.2022). Rusya'nın Ukrayna'yı işgali: 6 grafikle savaşın 6 ayı. (<https://l24.im/7E5>).

BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği). (Erişim Tarihi:10.04.2022). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. (<https://l24.im/CDm>).

BMMYK. (Erişim Tarihi:01.05.2022). Mülteciler ve Afrika'da Zorla Yerinden Edilmiş Nüfusa İlişkin Afrika Birliği Örgütü/BMMYK Anma Sempozyumu Önerileri, No: 76 (XLV) – 1994. (<https://l24.im/GiX4t>).

Bulut, R. (2015). SSCB'nin Dağılması ve Rusya Federasyonu'nda Serbest Piyasaya Geçiş. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.1, Sy. 2, ss. 1-19.

Daily Sabah. (Erişim Tarihi:14.05.2022). Over 68,000 Ukrainians take refuge in Turkey: UN agency, 16 Nisan, 2022. (<https://l24.im/1A4b>).

DW. (Erişim Tarihi:201.01.2022). Rusya-Ukrayna krizinin kronolojisi. (<https://l24.im/1sifN>).

Dost, S. (2014). Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye'li Sığınmacıların Hukuki Durumu. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.4, Sy. 1, ss. 27-69.

Dünya Doktorları. (Erişim Tarihi:30.04.2022). Rapid Needs Assessment/Situation Report, Ukrainian Refugees in Turkey: A Brief Look at the Humanitarian Needs and Responses. (<https://l24.im/VZ3d>).

European Union and the United Nations. (Erişim Tarihi:30.04.2022). Expert Group on Refugee and Internally Displaced Persons Statistics, International Recommendations on Refugee Statistics 2018. (<https://l24.im/Ewg9f>).

Euronews: (Erişim Tarihi:14.05.2022). NATO'ya nasıl üye olunur? Ukrayna, ittifaka katılmaya ne kadar yakın, 15 Mayıs 2022. (<https://l24.im/w8VTDI>).

European Central Bank (ECB). (Erişim Tarihi:08.10.2022). The impact of the influx of Ukrainian refugees on the euro area labour force. (<https://l24.im/kaMO1X>).

Giray, S. (2006). Bağımsız Devletler Topluluğu'nda Renkli Devrimler- Kırgızistan Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, , C.1, Sy.1 ss. 119-138.

Güler, A. (2016). Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme: Siyasi Gerçeklik ve Normatif Düzen İkilemi. *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği, Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C.13, Sy.51, ss. 41-61.

Gözen, E.-Pınar, S. (2021). Ülkeleri İçinde Yerinden Edilmiş Kişilerin ve Mültecilerin Koruma Sorumluluğu Çerçevesinde Korunması. *Uluslararası İlişkiler Konseyi*. C.18, Sy.71, ss.1-19.

Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

Göç İdaresi Başkanlığı. (Erişim Tarihi:10.04.2022). Avrupa Birliğinde Geçici Koruma. (<https://124.im/m6o0>).

IRC. (Erişim Tarihi:20.04.2022). Ukraine Crisis. (<https://124.im/i069R>).

İlgar, R.- Khalaf, S. (2017). Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’de Mülteci Sorunu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.2, Sy.2, ss. 40-52.

IOM (Uluslararası Göç Örgütü). (Erişim Tarihi:29.04.2022).). Göç Terimleri Sözlüğü (Uluslararası Göç Hukuku), Editörler, Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath Cross. 2 Baskı. (<https://124.im/QY>).

IOM (Uluslararası Göç Örgütü). (Erişim Tarihi:10.05.2022). Ukraine Internal Displacement Report General Population Survey Round 2, 1 April 2022. (<https://124.im/moDMi>).

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC). (Erişim Tarihi:10.05.2022). Global Internal Displacement Database. (<https://124.im/BUGyPx>).

International Rescue Committee. (Erişim Tarihi:08.10.2022). Ukraine war: What are the impacts on the world today? (<https://124.im/hCtn>).

İneli, M. (2016). Uluslararası Hukuka Uygun Geçici Koruma Rejiminin Unsurları Üzerine. *Göç Araştırmaları Dergisi*, Sy.3, ss. 62-92.

Kara, Polat, K. (2010). Türkiye’de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, C.6, Sy.2, ss. 154-162.

Kuzio, T. (2016). The Origins of Peace, NonViolence, and Conflict in Ukraine. *Ukraine and Russia People, Politics, Propaganda and Perspectives*, ss. 113-116.

Kalın, C. (2018). *Ukrayna Krizi Sonrasında Değişen Avrupa Birliği Rusya İlişkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul; İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Anabilim Dalı.

Konak, A. (2019). Kırım’ın İlhakı ile Sonuçlanan Ukrayna Krizi ve Ekonomik Etkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, C.4, ss. 81-93.

North Atlantic Treaty Organization (NATO). (Erişim Tarihi:17.05.2022). Founding treaty. (<https://124.im/VljNY>).

Orhon, N. (2019). (Erişim Tarihi:17.05.2022). Mültecileri Anlamak, Mültecileri Anlatmak. ILO ve Avrupa Birliği tarafında destek proje kapsamında hazırlanmıştır. (<https://124.im/fuNrVI>).

Oxford Committee for Famine Relief (OXFAM). (Erişim Tarihi:08.10.2022). Ukraine crisis: six months on the impacts of war continue to devastate lives. (<https://124.im/BFZNc>).

OCHA, (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs). (Erişim Tarihi:10.05.2022). Ukraine Data Explorer. (<https://124.im/8N1FxXE>).

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (Erişim Tarihi:08.10.2022). The potential contribution of Ukrainian refugees to the labour force in European host countries. (<https://124.im/bAy0L>).

Öztürk Neva, Ö. (2017). Geçici Korumanın Uluslararası Koruma Rejimine Uyumu Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, C.1, Sy.1, ss. 201-216.

Özkural, Koroğlu, N. (2015). Avrupa Birliği ve Rusya'nın Güç Alanları Arasında Kalan Ukrayna'da Yaşanan Halk Ayaklanmaları: "Turuncu Devrim" ve "Meydan Devrimi", *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, C.6, Sy.1, ss. 32-52.

Official Journal of the European Communities, 2011. (Erişim Tarihi:10.05.2022). On minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof, Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001. (<https://l24.im/O0v5Jy>).

Official Journal of the European Communities. (Erişim Tarihi:10.05.2022). On Operational guidelines for the implementation of Council implementing Decision 2022/382 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning, (2022/C 126 I/01). (<https://l24.im/hpTI4B>).

Rutland, P. (2016). An Unnecessary War: The Geopolitical Roots of the Ukraine Crisis Ukraine and Russia People, Politics, Propaganda and Perspectives. Bristol: E-International Relations Publishing, ss. 122-134.

ReliefWeb. (Erişim Tarihi:10.05.2022). The war in Ukraine is bad news for the world's refugees. (<https://l24.im/0R5>).

Sarper Bülent A. (2014). Güvenlik ve Göç Kavşağında Kosova Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C.69, Sy. 3, ss. 455 – 479.

Sönmez, A. Sait, B.- Cuma Yıldırım, H. (2015). Kırım sorunu bağlamında Rusya-Ukrayna ilişkilerinin analizi". *International Journal of Social Sciences and Education Research*, C.1, Sy.3, ss. 657-670.

Tunç, Ayşe Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, C.2, Sy.2, ss. 2148-2462.

TRT. (Erişim Tarihi:10.05.2022). Avrupa Birliği'nin geçici koruma direktifi raftan indi. (<https://l24.im/dnkEb>).

Tüysüzöğlu, G. (2011). Ukrayna'da Turuncu Devrimin Sonu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, C.2, Sy.3, ss. 63-79.

United Nations (UN). (Erişim Tarihi:10.05.2022). 1949. United Nations Universal Declaration of Human Rights 1948. (<https://l24.im/VPX6a2>).

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (Erişim Tarihi:10.05.2022). 1966. Convention and Protocol Relating to the status of Refugees. Cenevre. (<https://l24.im/B6RxFF>).

UNICEF. (Erişim Tarihi:10.05.2022). Two million refugee children flee war in Ukraine in search of safety across borders. (<https://l24.im/DCh>).

UNHCR. (Erişim Tarihi:10.05.2022). Handbook for the Protection of Internally Displaced Persons. Global Protection Cluster Working Group. (<https://l24.im/bYA80x>).

UNHCR. (Erişim Tarihi:10.05.2022). Vice Prime Minister and Minister for Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine and UNHCR Representative agreement to enable people displaced by the war to access their rights and find sustainable solutions to their displacement. (<https://l24.im/c0viNV6>).

Rusya'nın Ukrayna İşgalinin Avrupa Mülteci Mevzuatı ve Ukraynalı Mülteciler Üzerindeki Hukuksal Etkisi

UNHCR. (Erişim Tarihi:10.05.2022). Minister of Social Policy of Ukraine and UNHCR Ukraine Representative agreement on expand displaced persons' access to social protection including cash assistance (<https://124.im/7NE1X5>).

UNHCR. (Erişim Tarihi:14.05.2022). Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements. (<https://124.im/8ndq>).

Wilson, A. (2016). Ukrainian Politics since Independence, Ukraine and Russia People, Politics, Propaganda and Perspectives, *E-International Relations*, ss. 96-103.